

BISERICA ȘI ȘCOALA

REVISTA OFICIALA A EPISCOPIEI ARADULUI

Redacția și Administrația
ARAD, STR. EMINESCU 18

APARE DUMINECA
Redactor: Pr. Ilarion V. Felea

ABONAMENTUL:
Pentru particulari pe an 1000 lei.

RELIGIA ÎN VIAȚA CULTURALĂ ȘI SOCIALĂ

Religia stă la temelia vieții omenești. Ea e realizarea cea mai largă posibilă a eului omenesc.

Spiritul omenesc, nu se poate nicidecum lipsi de religie. Ea formează cel mai puternic sprijin de înălțare, de armonie și prosperitate. Religia a desfășurat în toate timpurile cea mai puternică forță de închegare a societății.

„Toate epocile — zice Goethe, — în care a domnit credința, sub orice formă ar fi fost ea, au fost strălucitoare, înălțătoare și pline de roade pentru contemporanii și urmașii lor“.

Religia s'a născut odată cu omul, ea i-a intrat în sânge și nu va putea fi scoasă, decât cu cea din urmă suflare de viață.

Tot ce s'a creat, ca cultură, artă, civilizație, s'a creat pe baza religiei. Religia a fost, este și va fi pe veci promotora și sufletul întregii culturi și civilizații omenești.

Religia pe lângă că urmărește eliberarea omului de sub stăpânirea patimilor, instinctelor și pornirilor de tot felul, mai dă omului și o concepție de viață; ea ajută intelectul în rezolvarea tuturor problemelor vieții omenești, le sintetizează și la dă direcție și scop unitar. „Pozitivism, relativism, mecanicism sau raționalism — zice d-l prof. Ioan Gh. Savin, — sunt simple sisteme, metode, maniere, pe care le folosim pentru scopuri de utilitarism tehnic sau social. Dar când e vorba de marile probleme de concepție asupra vieții și asupra lumii — despre rostul și sensul ființei noastre aici și dincolo — atunci tot acest material brut prelucrat sub prisma valorilor ideale și supraindividuale alcătuiește elementul culturii omenești. Și între valorile creatoare și conducătoare ale culturii, religia e suprema valoare. Ea încheagă și armonizează, ea dă ultimul sens, ea unifică și sanctifică...“ În lungul și frământatul proces evolutiv al vieții sociale, „accentuarea elementului religios a putut varia — lipsi însă nici-

când. A fost doar uneori mai puternic, alteori mai slab. A fost însă totdeauna și va fi“.

Religia arată omului scopul și fericirea dorită de el; îi luminează viața, îi coordonează și-i disciplinează toate puterile în același direcție. „Sentimentul religios — zice W. James — e o lărgire pozitivă a cercului de viață al omului. El îi crează o nouă sferă de putere. Și chiar când lupta exterioară a vieții e pierdută, acel sentiment ne poate trezi și însufleți o lume interioară, care altfel ar rămânea pustie și goală. Dacă are vre-o însemnătate deosebită pentru noi, atunci după părerea mea, ea e în special această lărgire a inimii, a sentimentelor noastre, această dispoziție entuziastă de sărbătoare în astfel de cazuri... Religia este aceea care ne aduce cea mai multă fericire, și că oamenii privesc fericirea pe care o dă credința religioasă, ca o dovadă sigură a adevărului ei“.

Iar neîntrecutul dușman al religiei, pozitivistul Proudhon, care crezuse că odată cu scrierile lui, religia e înmormântată, a exclamat într'un moment de sinceritate: „Binefacerile ei, inspirațiile ei înalte: ea a cimentat întemeierea cetăților, ea a dat unitate și personalitate națiunilor ea a servit de sancțiune primilor legislatori, a însuflețit cu spirit divin pe poeți și pe artiști și așezând în cer rațiunea lucrurilor și obiectul speranței noastre, a răspândit în valuri asupra unei lumi de dureri seninătatea și entuziasmul. Tot ea... face să se aprindă, în atâtea suflete generoase, zelul adevărului și al dreptății, și în exemplele pe care ni le lasă, ne testește să căutăm condițiile fericirii și legile egalității... Cât de mult înfrumuseța ea plăcerile și sărbătorile noastre! Ce parfum de poezie ne răspânda ea asupra celor mai mici acțiuni! Cum a știut ea să inobileze munca, să facă durerea ușoară, să umilească mândria bogatului și să înalțe demnitatea săracului! Câte curajuri a încălzit ea cu flacărele ei! Câte devotamente a trezit! Câte

virtuți nu a produs! Ce val de iubire a vărsat ea în inimile oamenilor., și cu ce legătură fraternă a îmbrățișat ea popoarele, confundând în rugăciunile ei timpurile, limbile și rasele! Cu ce iubire a sfintit ea legământul nostru și cu ce măreție întovărășește ea ultimele noastre momente!... Religia a creat tipuri, la care știința nu vai mai putea adăuga nimic..."

Iată deci, că însuși savanții adversari ai religiei, au trebuit să recunoască, că religia a avut un rol covârșitor asupra evoluției vieții omenesti. Fără religie societatea se distruge și ajunge într'o stare din cele mai josnice și mai desgustătoare. „Starea societății depravate — zice Niccola Tommaseo, — e o stare de violență, de luptă. Când numele de mamă, de fiu, de cetățean și-au pierdut cinstea lor; când în viața de familie nu se mai simt datorii și plăcerile, ci numai fihna sau piedicile; când numele de patrie e subiect de declamații diferite și de anecdote batjocoritoare; când religia e privită sau ca un frâu al poporului, sau ca o născocire a fanteziei... Atunci... nu rămâne din societate decât o turmă de animale mai mult sau mai puțin ascultătoare de porunci sau de sabie..."

Prin urmare, prin citarea acestor filosofi și savanți cu renume mondial, am văzut că religia este absolut necesară vieții și evoluției societății omenesti, fiindcă ea este: a) principiul constitutiv al familiei și al statului. b) Ea dă legilor putere. c) Ea asigură bunăstarea și propășirea popoarelor. Siguranța vieții și a proprietății individuale, respectarea jurământului, supunerea la legi, îndeplinirea conștiințioasă a funcțiilor publice etc., sunt condițiuni absolut necesare progresului. d) Ea dă naștere și avânt culturii. e) Ea apropie pe oameni între ei, învățându-i să se iubească ca fiind fiii aceluiaș Părinte ceresc, și deci frați între ei, cimântând astfel solidaritatea socială.

Pentru Pascal, lumea și viața sunt enigme nedeslegabile și mizerii insuportabile, dacă ele sunt privite fără nici o legătură cu Dumnezeu.

Iată pentru ce azi, când întreaga omenire este puternic zdruncinată de acest cataclism mondial, influența religiei se resimte în mod necesar, fiindcă ea dă lumină, mângâiere, nădejde, pace, siguranță și viață. Ea a fost și va fi pentru totdeauna, sprijinul temeinic și stâlpu întregii vieți a societății omenesti de pretutindeni.

Deaceia, exclamăm împreună cu marele geolog francez Pierre Termier: „Am crezut întotdeauna și credem și acum, că Creștinismul e Adevărul și că în afară de el nu există salvare pentru lume“.

Pr. MARIN SFETCU

Păstorul de suflete cu zel apostolesc

(după Dr. Cramer V. trad. de Szanyi F.)

Spovedirea bărbaților.

Bărbații și tineretul, durere, se spovedesc cu mult mai rar decât femeile, deși ar fi de dorit ca aceștia să se spovedească mai des. Puterea și influența, în cea mai mare parte, se află în mâinile lor. Deci pentru ca influența aceasta să aibe efect salutar asupra binelui public, bărbații au lipsă de cucernicie, în grad foarte înalt. Pe de altă parte, aceștia, atât prin structura naturii lor, cât și prin faptul că vin, mai adeseori, în atingere cu lumea, sunt mai expuși decât femeile să se abată dela calea vieții creștinești și să cadă în primejdia rătăcirii morale.

Deși păstorul de suflete cu zel apostolesc primește pe femei cu mare bucurie la spovedanie, totuși, ținând seamă de cele de mai sus, se bucură mai tare de bărbați. De aceea, cu prilejul spovedaniei, îi îndeamnă cu multă căldură, pe bărbați să primească, cât de des, sfintele taine, mai cu seamă dacă dela ultima spovedenie a trecut vreme îndelungată. Îi îndeamnă la viață adevărat creștinească amintindu-le, cu seriozitate, adevărurile credinței creștine. Îi îndeamnă, în chip deosebit, să nu neglijeze rugăciunea, să cinstească, cu conștiințiozitate, Duminicile și sărbătorile, să lase în zilele acestea toate la o parte și să grijească numai de suflet. Îi face atenți că cel ce nu ascultă predica nicidecum, sau o ascultă rar, aproape că nu va putea să rămână statornic pe calea vieții creștinești și că nu va putea să dobândească mântuirea decât foarte cu greu. În special, le leagă de inimă bărbaților creștini să fie cumpătați la beuturi, mai cu seamă dacă, uneori, au căzut în păcatul ne cumpătării. Le arată cât de mare va fi primejdia, dacă, încetul cu încetul, vor deveni bețivi.

Având în vedere ocupația lor (dacă nu știe întrebă), îi îndeamnă la cea mai mare conștiințiozitate, în ceea ce privește respectarea averii deaproapelui. Dacă se ivește vre-o nedumerire, în ceea ce privește tăria și deplinătatea credinței penitentului, se referă și la această chestiune. Poate va trebui să vorbească împotriva ziarelor rele pe care le cetește penitentul, sau împotriva societăților rele pe cari le cercetează. Pe bărbații căsătoriți îi va face atenți că sunt dator să aibe dragoste, ținută blândă și îngăduitoare față de familiari, precum și o viață curată și plină de bunăcuviință. Pășește cu energie împotriva vorbelor murdare, mai cu seamă dacă acelea se fac în auzul feciorilor, a servitorilor și

a copiilor. Pe părinți îi face atenți la datoriile lor de părinți creștini, iar pe stăpâni să aibe considerație față de servitorii lor.

Unii oameni, cari sunt prea ocupați cu cele pământești, își împlinesc îndatoririle lor creștinești, în mod superficial, și socotind că lucrul spovedirii nu-i așa de important, se spovedesc de cele mai multe ori sumar, de unde urmează că spovedirea lor e defectuoasă și insuficientă. Nu strică, dacă acestora li-s-ar pune întrebarea că, oare, cred ei că, printr'un astfel de mod de viață, pot să ajungă în raiu? Și dacă nu, atunci de ce tot amână cu spovedania, când moartea poate să vină asupra lor în orice clipă?

Pe tineri păstorul de suflete cu zel apostolesc se silește să-i oprească dela păcatele împotriva curăției și să-i abată dela calea cea rea. Li admoniază, în chip deosebit, să înconjoare societatea tinerilor ușurateci, vorbele urâte, petrecerea îndelungată, la un loc cu persoane de alt sex, seara târziu și în locuri singurate.

Pastorul cel bun îi ia sub scutul său pe tinerii robiți de păcate secrete și face tot ce-i stă în putința ca să-i scoată din această stare nenorocită. Se silește să-i convingă că dacă aplică, cu seriozitate și stăruință, modalitățile recerute vor reuși, cu ajutorul grației Dumnezeiești, să învingă, mai degrabă sau mai târziu, patimile cari îi stăpânesc.

Poate să-i spună tinerului așa: Dacă ai fi bolnav și dacă doctorul ți-ar spune că ai să mori, de nu vei lua medicamentul cutare, oare l-ai refuza, chiar de ar fi foarte scump și neplăcut? Patima ta e la fel și foarte ușor aducătoare de moartea cea vecinică. Numai așa vei putea să scapi de dânsa, dacă vei folosi medicamentul potrivit (rugăciunea, spovedirea și cumnecarea, înconjurarea ocaziunilor etc). Ai fi în stare să mai amâni lucrul acesta?

Pe tinerii cari merg la armată îi pregătește de drum, dându-le admonieri binevoitoare și învațături folositoare pentru cariera lor. (E bine să aibe și cărți potrivite pe seama lor). Dacă unii i-ar cere pareri în legătură cu alegerea carierii, îi va sprijini și cu cuvântul și cu fapta.

Spovedirea femeilor.

Marea majoritate a penitenților, deobicei, se compune din femei. Deci e regretabil indiferentismul dovedit de bărbați în privința aceasta, totuși e un fenomen îmbucurător că femeile dau dovadă de râvnă, în ceea ce privește primirea sfintelor taine. Dacă femeile se îngrijesc într'un chip atât de minunat și fără de pereche de mântuirea sufletului lor, prin aceasta lasă să se spezeze că influența lor va fi binefăcătoare atât pentru bărbați cât și pentru toți membrii familiei.

Ce influință nespuse de binefăcătoare exercită femeia cu suflet într'adevăr cucernic, ca soție asupra soțului ei iar ca mamă asupra copiilor!

O fecioară creștină și într'adevăr cucernică, ca fată e o adevărată binecuvântare pentru familia întreagă, iar ca servitoare pentru celelalte servitoare și mai ales pentru tineret.

Dealtfel în sufletul femeilor, deobicei există mai multă înclinare spre practicarea cucerniciei creștine, așa încât ele, pe lângă o conducere înțeleaptă, fac progrese minunate, în privința aceasta. Adevărat că nici femeile nu sunt scutite de anumite slăbiciuni, cari se manifestă, uneori, într'o formă foarte bătătoare la ochi și față de cari se spulberă orice nădejde și dă falmet orice osteneală a duhovnicului.

Cucernicia lor, uneori, e o jucărie a sentimentelor, e fără fond, e capriciu și vanitate. Apoi, afară de aceasta, uneori se țin mortiş de duhovnic, cu o exagerare foarte desordonată, care poate că nu-i scutită de o oarecare umbră puternică a sentimentalismului. Fiind foarte aplicate spre vanitate, practicarea cucerniciei le servește ca imbold să jertfească pe altarul vanității. Unele se servesc de fariseism și de minciuna. Apoi luând în ajutor și viclenia caută să-l ducă în eroare pe duhovnic.

Pastorul de suflete cu zel apostolesc, pe lângă toate scăderile și absurditățile acestea, nu-i refractar față de întregul sex femeiesc, cum obicnuiesc s'o facă aceasta, ici colo, unii dintre preoți. Aceștia văd în femei numai slăbiciunile și le contestă cucernicia. Toate le atribuie sentimentalismului și fațarniciei și tratează cu ele fără de milă. Procedura aceasta însă e foarte nedreaptă. Dacă li-se detrage orice mână de ajutor, unele femei, cu cari, pe lângă o procedură înțeleaptă și corectă, s'ar fi putut ajunge la rezultatele cele mai bune, vor avea motiv să se oprească și să abzică de orice cucernicie. Preoții, cari au prejudecați imprudente și ținută îngâmfată față de femei se expun, desigur, la mare răspundere.

Pastorul de suflete cu zel apostolesc nu poate fi învinuit în privința aceasta. El vede și în femei pe fiul lui Dumnezeu, deci nu pierde din vedere că e dator a le conduce și pe ele spre Dumnezeu. Că trebuie să îngrijească și să desvolte și în sufletul lor, pe lângă toate scăderile ce le-ar avea, sentimentul cucerniciei și al fricei față de Dumnezeu; că trebuie să le învețe să-și ușureze, cât de des, sufletul, printr'o spovedanie cât mai completă.

De altfel păstorul de suflete cu zel apostolesc știe să fie și aspru, când anumite slăbiciuni ale naturii femeiești ar trece peste limită. Când

obsearvă că pe lângă toate năzuințele sale, nu mai poate fi speranță de îndreptare, recurge la arma asprimii și eventual le și respinge dela sine pe astfel de femei. Aceasta însă o face numai atunci, când întrebuintărea oricărui alt mijloc s'ar dovedi de prisos. Poate și pentru el ar fi mai comod și ar cadra mai bine cu felul lui de gândire, dacă simplu, aminte le-ar respinge dela sine pe femeile cu astfel de manieri nesuferite. El însă n'o face aceasta cu nimeni până când se mai poate vedea măcar o schinteie de speranță. Și astfel îi reușește uneori, ba chiar mai adeseori decât ar gândi, să aducă la calea cea bună pe astfel de femei.

S. Ș.

Semnele cosmice și sociale ale venirii a doua a Mântuitorului

Desigur, unul din cel mai grozav și cu toate acestea, cel mai mare adevăr descoperit în Cartea Cărților, este acela despre a doua venire a Domnului nostru Iisus Hristos, venire care va desăvârși opera de mântuire întreprinsă de El, când a fost prima dată printre oameni.

Că va veni iarăș pe pământ „întru slava Sa, înconjurat de sfinții Săi ingeri” (Mat. 25, 31), a mărturisit-o singur apostolilor Săi: „Și de mă voi duce și vă voi găsi loc, iarăși voi veni și vă voi lua la mine, ca unde sunt eu să fiți și voi” (Ioan 14, 3), iar altă dată, după ce a ieșit din templu, unde a muștrat pe cărturari și farisei, s'a suit pe muntele Măslinilor și a vorbit apostolilor despre a doua venire, sfârșitul lumii, judecata și viața de apoi. (Mat. 24, 1-51, Marcu 13, 1-37, Luca 21, 8-36).

Biblia ne vorbește, atât Vechiul cât mai ales Noul Testament, în foarte multe locuri, despre venirea a doua a Mântuitorului. — Mă voi opri a'tădată asupra acestei chestiuni, acum voi scrie despre semn le premergătoare venirii Mântuitorului. —

Aproape pretutindeni versetele Sfintei Scripturi în cari se descoperă venirea Domnului, vorbesc și arată și semnele acestei veniri după cari se poate cunoaște, cu aproximație vagă, când ea este aproape.

Ca întreaga omenire să și poată da seama la timp de apropierea venirii Domnului, Dumnezeu Tatăl, prin profeți și prin mărturisirea însăși a Mântuitorului s'a îngrijit ca din timp să arate oamenilor semne și descoperiri supranaturale din cari ei să deducă ziua venirii și să se pocăiască.

E interesant, cum Bunul Dumnezeu, în iubirea I fără margini față de făptura mâinilor Sale, a lăsat ca aceste semne să se producă în toate domeniile activității omenești și pretutindeni.

Se vor arăta semne sub pământ, pe pământ, în văzduh și în cer — semne cosmice —, vor fi treziți la realitate filosofii, istoricii, sociologii, psihologii, astronomii, geografil, se vor gândi la ea credincioșii și necredincioșii, preoții și laicii, săracii și bogații, femeile și bărbații, sfinții și ingerii — semne sociale —, într'un cuvânt aceste semne vor fi în așa fel trimise încât să se adreseze tuturor și de pretutindeni ca nici unul să nu rămână în necunoștință.

Voiu arăta, bazat pe citate biblice, adevărul afirmațiilor de mai sus.

Semne cosmice. Intregul Univers va fi sguduit și răsturnat Sub pământ se vor produce fierberii și sgomote îngrozitoare, scoarța terestră se va cutremura și rupe, munții se vor prabuși și vor astupa văile iar stelele, luna și soarele se vor întuneca și înroși ca sângele, căci Iisus zice; „Și vor fi semne în soare, în lună și în stele și pe pământ spaimă și nedumerirea neamurilor...” (Luca 21, 25).

Apoi și în zilele acele, după necazul acela, soarele se va întuneca și luna nu-și va mai da lumina ei. Și stelele vor cădea din cer și puterile din ceruri se vor clătina (Marcu 13, 24-25).

Apocalipsul Sfântului Apostol Ioan arată iarăși cutremur mare și soarele s'a înegrit ca un sac de păr și luna întregă s'a făcut ca sângele. Și stelele cerului căzură pe pământ, precum smochinul leapadă smochinenele sale verzi, când ieste sguduit de vijelie (Apoc. 6, 12-13).

Mai departe: iar cerul s'a desăcut ca o hârtie făcută sul și toți munții și toate insulele s'au urnit din locurile lor. (Apoc. 6, 14).

Și vor fi cutremure pe alocuri. (Marcu 13, 8).

Semne sociale. Ca întreaga societate să fie sguduită, e nevoie de cataclisme utiașe cari să pună în mișcare mase întregi de oameni, să i facă pe unii să sufere, pe alții să se învelesească, pe unii să plângă iar pe alții să râdă, pe cei mari să asiste la căderea lor proprie și să vadă înălțarea celor mici iar aceștia să se prabușească la prima adiere de vânt. Omenirea trebuie să asiste la o totală răsturnare de valori și la dăronări și schimbări de regimuri cari se credeau vecinice.

Ce alt cataclism decât războiul, va putea să deslănțuie atâta mișcare, să producă atâta panică și să răspândească atâtea sunuri?

De aceea Iisus Hristos, când vestește apostolilor săi semnele cari vor marca venirea Sa cea de a doua, în primul rând vorbește de războiu.

„Iar când veți auzi de războaie și de sunuri de războaie, să nu vă spăimântați, că trebuie să fie aceste dar încă nu va fi sfârșitul” (Marcu 13, 7, Mat. 24, 6).

Deci războaiele sunt prima treaptă, primul pas care arată venirea Domnului.

Mai departe evanghelistul Matei arată cum se vor scula neamuri peste neamuri și va fi ciomă și foamete și cutremure de pământ. (Mat. 24, 7, Marcu 13, 9).

Cei drepti și credincioși vor fi asupriți „atunci vă vor da pe voi spre asuprire și vă vor ucide și veți fi urâți de toate neamurile pentru numele meu. Atunci mulți se vor sminti și se vor vinde unii pe alții și se vor ură. (Mat. 24, 9—10, Marcu 13, 13, Luca 21, 17).

Pentru ca grozăvia să-și atingă culmile ei, spune Sf. Ev. Marcu... „va da frate pe frate la moarte și tată pe fiu și se vor scula copiii asupra părinților și i vor omorâ.” (13, 12).

Fărădelegile se vor înmulți peste măsură iar dragostea între oameni se va răci (Mat. 24, 12).

Credința va slăbi dar totuși ziua venirii Domnului nu se arată.

Va trebui ca sufletul omului să fie supus și altor încercări și în sensul acesta se vor ivi o mulțime de prooroci mincinoși: „Și mulți prooroci mincinoși se vor scula și vor amăgi pe mulți” (Mat. 24, 11).

Atunci va apare Antihrist care va fi învins pentru totdeauna. (Mat. 24, 24).

Cu venirea lui Antihrist se apropie sfârșitul Totuși va mai trebui ca Evanghelia Dreptății să fie vestită la toată lumea, (Mat. 24, 14, ca toți să poată fi mântuiți și numai după aceste se va arăta pe cer semnul Fiului Omului și se vor jeli toate semințele pământului și vor vedea pe Fiul Omului venind pe norii cerului cu putere și slavă multă. (Mat. 24, 30).

Omenirea când va vedea semnele aceste trebuie să se scoale și să-și ridice capetele căci zice Sf. Ev. Luca... „se apropie răscumpărarea voastră” (21, 28).

Pentru cei pregătiți va veni Fiul Omului înconjurat de slavă și în sunete de trâmbiți iar pentru cei nepregătiți va veni întocmai ca un fur pe neașteptate.

Ziua venirii va fi înfricoșată: „împărații pământului și mai marii și căpitanii și bogății și cei puternici și toți robii și toți liberi s'au aseuns în peșteri și în stâncele munților.

Strigând munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ne ascundeți de fața Celui ce șade pe tron și de mânia Mielului.

Căci a venit ziua cea mare a mâniei lui și cine poate să stea? (Apoc. 6, 15—17).

Atunci — când ziua Domnului se apropie, — cei din Iudeia să fugă în munți cei de pe acoperiș să nu se mai pogoare să ia ceva din casă iar cel din țarină să nu se mai întoarcă înapoi, ca să-și ia hainele.

Vai celor ce vor avea în pânțece și celor ce vor alăpta în zilele acelea!

Rugați vă să nu fie fuga voastră iarnă, nici Sâmbăta.

Că va fi atunci necaz mare, care n'a fost dela începutul lumii până acum, nici nu va mai fi. (Mat. 24, 16—21).

Și oamenii se vor sfârși de frică și de așteptarea celor ce au să vină n lume, că puterile cerurilor se vor clăti. (Luca 21, 26).

Iată deci semnele și minunile cari vor arăta începutul sfârșitului.

Cu toate aceste, oamenii, absorbiți de preocupările lor cotidiene, întocmai ca în timpul lui Noe... „mâncau și beau, se însurau și să măritau, până în ziua când a intrat Noe în corabie”. (Mat. 24, 39).

Așa va fi și atunci. Oamenii nepregătiți vor fi surprinși și nu vor ști ce să facă căci... „din doi care vor fi în țarină, unul se va lua și unul se va lăsa. Din două cari vor măcina la rășniță, una se va lua și alta se va lăsa. (Mat. 24, 40).

Mai departe Sf. Scriptură ne sfătuește: Dar luați aminte de voi înșivă, ca să nu se îngreuneze inimile voastre de mâncare și de beutură peste măsură și de grijile lumii și fără de veste să vină asupra voastră ziua aceea, căci ca o cursă va veni peste toți cei ce șed pe toată fața pământului (Luca 21, 34—35).

S'ar cere să lăsăm grijile noastre mărunte pe planul al doilea ca să ne putem îngriji și pregăti pentru ziua celei de a doua venituri a Domnului ca să nu ne găsească complet nepregătiți.

Atât ne-a descoperit Dumnezeu și nimic mai mult.

Au fost și mai sunt încă și acum unii cari cred că s'ar putea cunoaște cu precizie ziua venirii Domnului dar această zi, după însăși spusele Mântuitorului nu o știe decât numai tatăl din cer: „Iar de ziua sau de ceasul acela nimeni nu știe, nici îngerii din cer, nici Fiul ci numai Tatăl” (Marcu 13, 32).

Credincioșii trebuie să știe că unele semne s'au împlinit, altele se împlinesc în zilele noastre, iar cele mai multe se vor împlini în viitor.

Deci trebuie să fim întotdeauna pregătiți, să ne rugăm și să priveghiem, căci zice Evanghelistul; „Priveghiați și vă rugați căci nu știți ceasul când va veni Fiul Omului” (Luca 31, 36).

Ilie Gh. Crișan

Despre ce să predicăm?

Duminecă în 18 Martie 1945 să vorbim despre:
DOVEDIREA EXISTENȚEI LUI DUMNEZEU: ARGUMENTUL CAUZALITĂȚII.

Pentru toți oamenii care nu și-a pervertit judecata logică prin teorii, păreri și raționamente false, care și-au păstrat integritatea minții sănătoase și altarul inimii curate, gândirea creștină — pornind dela principiul cauzalității — aduce următoarele puncte de sprijin și probe raționale pentru lămurirea și dovedirea adevărului existenței lui Dumnezeu.

Întâi lumea: tot ce există, creațiunea întreagă, proclamă — solemn și convingător — existența ființei lui Dumnezeu.

— „Am întrebat pământul, scrie Fericitul Augustin: „Tu ești Dumnezeul meu?...” și mi-a răspuns: „Nu sunt”. Și tot ce este pe el a mărturisit la fel. Am întrebat marea și adâncul și tot ce trăește și se târăște în ele, și mi-au răspuns: „Nu suntem

Dumnezeul tău. Căută mai sus!“ Am întrebat vântul și mi-a răspuns întreg văzduhul și tot ce este în el: „Nu sunt Dumnezeu“. Am întrebat cerul, soarele, luna și stelele, și mi-au răspuns: „Nici noi nu suntem Dumnezeu pe care-l cauți tu“. Și am zis către toate cele ce sunt în jurul meu: „Mi-ați spus că voi nu sunteți Dumnezeu meu, vorbiți-mi acum de el“. Și mi-au răspuns toate în glas tare: „El ne-a făcut“.

Toată existența, toate lucrurile și ființele, — dacă le întrebăm: Cine v'a făcut? Cine v'a dat ființa? — toate ne răspund în cor: *Dumnezeu este Creatorul nostru!*... El ne-a adus din neființă în ființă; El este Tatăl nostru, atotputernicul și atotțiitorul; El este Cauza primă, Energia creatoare, izvorul din care curg toate cele văzute și nevăzute.

Studiul lumii fizice ne desvăluie tainele lumii metafizice.

Din contemplarea, cercetarea și observarea naturii, rațiunea logică trage concluzia existenței lui Dumnezeu. Nu încapă nicio îndoială că *lumea există*; are o realitate obiectivă și independentă de om. E o operă, o capodoperă de frumusețe, de bogăție și de înțelepciune. Cine-și poate imagina o carte fără autor, a lege fără legiuitor și o capodoperă fără un artist creator?... Deci, ca orice capodoperă, și lumea, trebuie să-și aibă un autor. Minte sănătoasă pretinde aceasta. Nu ne putem închipui ca toate lucrurile din lume să-și aibă creatorul, făcătorul și autorul lor, numai lumea — cel mai mare lucru din câte există, — să nu aibă niciun capăt, niciun stăpân, nicio lege și nicio rânduială... Rațiunea logică ne spune și ne impune să credem că lumea are un autor și că autorul creator al lumii este Dumnezeu. Lumea întregă este mărturia existenței lui Dumnezeu, sau cum spune profetul: „Cerurile spun slava lui Dumnezeu și lucrarea mâinilor lui o vestește tăria“ (Ps. 18, 1).

Dar universul, cosmosul, lumea, natura, sau oricum i-am zice, nu numai există, ci pune rațiunii și conștiinței noastre și anumite probleme și întrebări, la care nu se poate răspunde, fără să admitem adevărul existenței lui Dumnezeu.

De unde este *materia* și cum s'au zămislit stihilele lumii?...

De unde este *mișcarea* și care a fost primul motor al lumii?...

* Aristotel: „Dumnezeu, care nu poate fi văzut de muritori, se vedește din lucrurile sale“.

Voltaire: „Glasul naturii întregi ne strigă, că este Dumnezeu“.

C. Flammarion: „În desfășurarea vieții pământești, în mijlocul naturii strălucitoare, în lumina soarelui, pe țărmul marilor vijelicioase, sau pe marginea apelor limpezi, în frumoasele priveliști de toamnă, sau grădini de primăvară, — pretutindeni am căutat pe Dumnezeu. Fieea toată, la lumina științei, mi l-a arătat în mod deosebit. L-am recunoscut, în chip evident, ca pe înșasi puterea lăuntrică a oricărui lucru, a tot ce există“.

De unde este *viața*, cu bogăția formelor și planurilor inteligente pe care le găsim în lume?...

De unde este *omul*, cu simțurile, organele, facultățile darurile și frumusețile sale trupesti și sufletești?...

Care este principiul original și explicativ al lumii, cauza primară, creatoare sau eficientă, suficientă și finală a materiei, a mișcării, a vieții și a omului?...

Experiența, observația și judecata sănătoasă ne învață că *materia*, și prin ea toate cele văzute și nevăzute, își au o *cauză* eficientă și suficientă. Între toate stihilele și fenomenele lumii există raporturi de cauzalitate. Tot ce există are o cauză, este efectul unei cauze. E lege; așa e rațional și natural. Niciun lucru nu se produce singur, nu este cauza sa (causa sui), deoarece cauza este anterioară efectului. Dar nici întoarcerea până la infinit (regressus ad infinitum) nu este cu putință, nici apelul la neant, ca și când nimic ar fi creat ceva, deoarece neantul nu crează nimic. Așa că, logic și cronologic, trebuie să admitem o cauză primă (causa causarum), *cauza numărul 1*, în care își au începutul cauzele secundare și — evident — efectele, o forță sau o ființă creatoare în afară de lume și independentă de materie, care își are — din eternitate — existența în sine (ens a se). Cauza aceasta este Dumnezeu.

Experiența, observația și judecata sănătoasă ne mai învață că toate lucrurile și ființele, cu sau fără rațiune, *se mișcă*, se schimbă, sau sunt dependente unele de altele. Impulsul de mișcare nu vine dela materie, fiindcă materia în sine e moartă și *inertă*, adică lipsită de viață și de inițiativă, incapabilă de efort și indiferentă față de mișcare. Nici mecanica, nici dinamica, nu pot explica singure legile active care au produs mișcarea, deoarece nici mecanica, nici dinamica nu explică construcția mașinei, fără să admită un *constructor*. „Universul este un tren în mișcare“, iar mișcarea presupune o putere primordială, o *voință* de mișcare în afară de materie, un *motor*, căci nimic nu se mișcă dela sine. (Omne autem quod movetur, ab alio movetur). În seria cauzelor mișcării, trebuie să existe o primă mișcare, o *mișcare numărul 1* (un ens movens — Toma din Aquino), un prim mișcător, un mișcător nemișcat (primum movens, immobile motum — Aristotel). Sub formă de silogism, argumentul acesta are următoarea înfățișare: 1. Materia e în mișcare; 2. mișcarea nu aparține materiei (inertă); 3. deci, mișcarea vine dinafară de materie, dela un principiu independent de materie, dela Dumnezeu.

Tot experiența, observația și judecata sănătoasă ne învață că nici *viața*, nici *omul* nu se pot explica, fără să admitem — la începutul lor — o ființă inteligentă, o rațiune conștientă, o forță creatoare și pre-văzătoare, pe Dumnezeu. Viața se naște din viață,

celula vie din celulă vie, oul din ou și sămânța din sămânță. Aceasta e astăzi convingerea generală a învățaților. Materia brută, oarbă și inertă nu se poate reproduce și nu se înmulțește, ca ființele vii, pentru că moartea nu poate naște viața. Nici devotamentul mamelor, nici nevinovăția copiilor, nici dăruirile artiștilor, nici geniul înțelepților, nici conștiința dreptilor, nici virtuțile sfinților, nici inimile iubiților, nici puterea mușchilor, nici organele simțurilor, nici sistemul oaselor și a nervilor, nu sunt creația materiei oarbe, brute și inerte, din simplul motiv că nimeni nu poate da ceea ce nu are. Materia nu are nici instinct, nici inteligență, nici simțuri, nici forță musculară; nici urechi, nici ochi, nici brațe, nici inimă; nici planuri după care laboratoarele și fabricile ei să producă mecanic fluturi, paseri, animale, pești, gândaci, microbi, oameni, etc. Toate acestea se nasc din ființe vii, din semințe care se desvoltă dinlăuntru în afară. De o naștere a vieții pe alte căi decât pe cele naturale, știința nu are cunoștință, iar teoria „generației spontanee“, a nașterii fără de sămânță, este o părere cu totul neîntemeiată și izgonită pentru totdeauna din câmpul științei. În consecință, „punctul de plecare al tuturor ființelor vii este un germen, de unde urmează că originea vieții pe globul pământesc implică existența unei Cauze primare“ (Ferriere), *viața numărul 1*, ființa și existența lui Dumnezeu.

La toate aceste dovezi, care ne duc cu ajutorul principiului cauzalității la concluzia existenței lui Dumnezeu, mai putem adăuga două: argumentul contingentei și argumentul entropiei. — Lumea e contingentă, ceea ce vrea să spună că lucrurile din lume sunt accidentale și relative, condiționate și supuse schimbării; nu-și au existența în sine, ci cauza lor eficientă e afară de ele. Pot să existe, pot să nu existe; pot să fie așa cum sunt, sau altfel. Dar din faptul că există, în chip necesar ele au o cauză creatoare, neschimbabilă și absolută, numită de omenirea întreagă: Dumnezeu.

Argumentul entropiei ne învață că nici mișcarea nici energia din lume nu sunt veșnice. În anumite cazuri energia, în special mișcarea, se degradează, se împuținează în favorul căldurii, — se imprăstie ireversibil. Așadar are un sfârșit, și ceea ce are sfârșit are și început. Ca și lumea, energia — sub toate formele ei — are deci un început și un sfârșit. Știința, de acord cu teologia, constată că lumea e relativă, nu e veșnică; are un început și deci un sfârșit, și anume *prin foc*, prin căldură (II Petru 3, 12). În felul acesta, toate se vor întoarce în focarul sau centrul de plecare, care e Dumnezeu — soarele universului. Ideea aceasta o exprimă atât de mișcător încă regele-profet David, în Psalmul 101, 26—28: „Intru început tu, Doamne, ai întemeiat pământul, și cerurile sunt lucrul mânilor tale. Ele vor pieri, iar tu rămâi; toate ca o haină se vor învechi și ca pe un

veșmânt le vei schimba și nu vor mai fi, iar tu același ești și anii tăi nu se vor sfârși“...

Sub formă de raționament, argumentul cauzalității — numit cu un termen mai general și „cosmologic“ — își are următoarea formulare:

Lumea există și toate lucrurile, mișcările și ființele din lume își au o cauză creatoare.

Orice lucru, orice mișcare, orice energie, orice formă de viață, inclusiv omul, își are o cauză eficientă, suficientă și finală, în afară de sine.

Prin urmare, lumea își are cauza creatoare afară de sine, cauza numărul 1 pentru toate lucrurile, mișcările și ființele, — Cauza — Dumnezeu.

Un preot misionar, undeva într'o pustie, vorbea păgânilor despre Dumnezeu. Un păgân nedumerit, pe când făceau un mic popas, l-a întrebat: „De unde putem noi să știm că este Dumnezeu?“ Atunci preotul, arătându-i pe nisip urmele unei cămile, i-a răspuns: „Iată urmele acestea... Vedem numai urmele, și cu toate acestea știm că sunt și cămile, deși nu le vedem... Așa este și cu Dumnezeu. Nu-l putem vedea, dar îi putem vedea urmele“... — „Care sunt urmele lui Dumnezeu?“ — întrebă din nou păgânul, iar preotul, arătând cu mâna spre soare, îi răspunde: „Iată, soarele este urma puterii lui Dumnezeu, căci El l-a făcut... Asemenea apele, asemenea vietățile, asemenea copacii, — toate sunt urmele lui Dumnezeu“...

Tot ce există, lumea întreagă ne strigă că este, există Dumnezeu, — „un Dumnezeu și Tatăl tuturor, care este peste toate și prin toate și întru noi toți“ (Efes. 4, 6).

Cărți

E. Hodoș: CERCETĂRI. Probleme școlare confesionale. Sibiu, 1944.

Prefața cărții dlui E. Hodoș începe cu cuvintele „Ne cheamă arhivele...“ Remarcăm dela început aceste cuvinte cari sună aci ca o chemare, ca un strigăt de alarmă, tată de primejdia ce o reprezintă dintele necruțător al vremii pentru comorile trecutului depuse în arhive. S'au prăpădit atâtea comori spirituale, — documente pentru trecutul nostru bisericesc și național — prin neștiința unora, prin răutatea altora, încât a mai asista și astăzi la spectacolul desolant al unor arhive nerânduite, necatalogate și mai ales necercetate, ni se pare egal cu a comite o crimă națională.

Sbuciumatul nostru trecut național și bisericesc a lăsat puține urme scrise aflătoare pe pământul nostru, tocmai datorită vitregiei timpurilor prin cari a trecut acest neam. Cunoaștem ar-

hive arse în timpul răzmerițelor — cum e cea a Mitropoliei din Sibiu — altele vândute cu kilogramul sau trimise peste graniță — lucrurile sunt prea cunoscute pentru a stăruii asupra lor. Cercetătorii români mai norocoși, cari au călătorit prin străinătăți, au aflat, mai ales în capitalele stăpânirilor sub cari am trăit mai demult, lucruri importante pentru istoria noastră națională și mai sunt încă de căutat. Avem o sfântă datorie să pătrundem în aceste arhive. Dar până atunci cele de acasă ne stau la dispoziție și ne așteaptă.

Ca unul ce m'am deprins a citi rândurile și printre rândurile prăfuitelor scrisori bătrânești, nu pot de cât să salut cu bucurie, atât chemarea din *Prefață*, cât și însăși cartea dlui *E. Hodoș*, încheată din spicuri migăloase „din dosarele Arhivei Arhiepiscopiei ortodoxe ardelenă” și intitulată prea modest *Cercetări*.

Cartea reprezintă — dacă nu o istorie completă, atunci cel puțin partea cea mai mare din Istoria școalelor confesionale din Arhidieceza ardeleană, în veacul al *XIX-lea*. Simpla înșirare a capitolelor cărții vor dovedi această aserțiune. Iată-le: Mitropolitul A. Șaguna și școala românească; Doctorul Pavel Vasici și școala românească; Școalele din Brașov; Gimnaziul din Brad; Inspectorii școlari unguri; Școalele populare ort.; Intre ortodocși și uniți; Desnaționalizarea prin școală; Manuale școlare oprite; Senatul școlar și sinodele eparhiale din 1876—80; Regulamente școlare; Fond de pensii și Conferințe învățăto-rești (2 capitole); Reuniuni învățăto-rești; Școale „civile” românești; Școala română și comunitatea de avere dela Sibiu; Comisii școlare permanente; Grădinile școlare.

Autorul s'a silit să arate peste tot, strădania Bisericii drept-măritoare pentru înființarea și susținerea așezămintelor de cultură, trebuitoare fiilor ei duhovnicești. Demne de remarcat sunt greutățile cu cari avea de luptat Biserica în această lucrare, greutăți provenite fie din încăpăținarea și nepăsarea unora pentru învățatură — vezi capitolul în care Doctorul Vasici convinge pe țărani spre a și întreține un învățător bun —; fie mai ales prin cunoscuta răutate a inspectorilor școlari și a unei oficialități cu gânduri necurate, în ochii cărora modestele școale românești, înfiripate și susținute cu atâta trudă, erau „puncte negre”.

Lucruri interesante aflăm din cuprinsul acestei cărți și în legătură cu atitudinea oficialității noastre școlare și bisericești față cu unele probleme ale vremurilor de atunci, cum erau: desnaționalizarea prin școală, legăturile cu Românii uniți, ortografia latinistă și altele.

Ca o aleasă podoabă, cartea cuprinde — pe lângă câteva anexe — o bogată colecție de ilustrații, reprezentând chipurile marilor ostenitori în ogorul școalelor confesionale din Ardeal.

Nu putem încheia aceste fugare rânduri de prezentare a unei cărți bune — rezultat al unor osteneli migăloase și îndelungate — fără a ne arăta dorința ca astfel de cărți, în care se pune în lumină lucrarea neprețuită a Bisericii pentru întemeierea și întreținerea culturii naționale, ca și alte lucrări tot atât de însemnate ale Acesteia, să se înmulțească și răspândească cât mai mult, într'o vreme de prefaceri și verificări de valori, ca aceea pe care o trăim.

Pr. Gheorghe Lițiu

Informațiuni

— IN ȘEDINȚA ADM. BISERICESCĂ a Ven. Consiliu Eparhial din 6 Martie 1945, s'au înființat prin scindare 80 parohii noi în cuprinsul Eparhiei Aradului, în vederea întregirii lor cu preoți refugiați din Basarabia și Bucovina de Nord

Pr. Teodor Sărac a fost numit la parohia Satul Nou, și au fost transferați Pr. D. Barbu dela Adea la Cîntei II și Pr. V. Corpadea dela Roșia Nouă la Seliște.

— DECESE. Aflăm cu întârziere despre trecerea la cele veșnice a preoților *Ioan Coroii* din Lazuri și *Damaschin Medrea* din Baia, primul în vârsta de 60 ani și al doilea în vârsta de 74 ani, pensionat la cerere cu data de 1 Oct. 1933.

Dumnezeu să-i odihnească în pace.

Școala de Duminecă

11. Program pentru Duminecă 18 Martie 1945.

1. *Rugăciune*: Tatăl nostru.

2. *Cântare comună*: Nu vom tăcea, Născătoare de Dumnezeu...

3-4. *Cetirea Evangheliei*: (Matei 6, 14-21) și *Apostolului zilei* (Rom. 13, 11-14, 4) cu tâlcuire.

5. *Cântare comună*: Ales-a Domnul Sionul (70. Cânt. rel. pg. 11).

6. *Cetire din V. T.*: David trimis înapoi la Filistenii, (I. Regi c. 29).

7. *Povește morală*: Elifaz mustră pe Iov. (Cartea lui Iov c. 4 și 5).

8. *Intercalări*: (Poezii rel. etc.).

9. *Cântare comună*: Apărătoarei Doamne... (70. Cânt. rel. pg. 10.)

10. *Rugăciuni*: Invrednicește-ne Doamne... (Ceaslov pg. 72.)

A.